

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Stafnotitie

datum 15 januari 2020
onderwerp Stafnotitie Artikel 68 Grondwet

1. Inleiding

Op dinsdag 11 februari vindt het AO over de reikwijdte van artikel 68 van de Grondwet (Gw) plaats. De commissie Financiën heeft op 5 december 2019 besloten voorafgaand aan dit AO een (staf)notitie te willen ontvangen met een analyse van aan de Kamer gezonden brieven van de regering over artikel 68 van de Grondwet. De commissie heeft toen tevens uitgesproken dat deze notitie, indien de commissie daartoe besluit, in beginsel openbaar moet kunnen worden gemaakt.

De inlichtingenplicht van artikel 68 Gw¹ is cruciaal voor de controlerende taak van het parlement ten opzichte van de regering. Op grond van deze bepaling dienen ministers en staatssecretarissen de Kamers verlangde inlichtingen te verschaffen waarvan het verstrekken niet in strijd is met het belang van de staat.

In 2002 en 2016 zijn twee kabinetsnotities uitgebracht over de reikwijdte van artikel 68 Grondwet.² Daarin zijn de hoofdlijnen weergegeven van de verhouding tussen kabinet en parlement op dit punt. De notitie van 2016 wordt alom opgevat als een bevestiging van de notitie van 2002.

In reactie op Kamervragen stuurde de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in november 2019 opnieuw een brief naar de Kamer over de inlichtingenplicht en de verhouding tot de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).³ Deze notitie biedt een analyse van deze brieven van de regering over de reikwijdte van artikel 68 Gw.

¹ Artikel 68 Gw luidt: De ministers en de staatssecretarissen geven de kamers elk afzonderlijk en in verenigde vergadering mondeling of schriftelijk de door een of meer leden verlangde inlichtingen waarvan het verstrekken niet in strijd is met het belang van de staat.

² [Kamerstukken II 2001/02, 28 362, 2](#) en [Kamerstukken II 2015/16, 28 362, 8](#).

³ [Kamerstukken II 2019/20, 28362, 23](#).

De drie opeenvolgende notities en brieven gaan alle (onder meer) in op twee thema's, die hierna steeds zullen terugkeren: het belang van de staat als uitzonderingsgrond voor de inlichtingenplicht en de verhouding tot de Wob. Kort samengevat specificeren de meer recente stukken het kader dat de notitie uit 2002 al bood. Het juridische kader omtrent artikel 68 Gw is (zoals hieronder zal blijken) in grote lijnen helder en kent een tamelijk bestendige uitleg, al vergt de concrete toepassing daarvan vaak een nadere (tevens politieke) interpretatie die tot discussie tussen Kamer en kabinet kan leiden. Verder bevestigt de gang van zaken rondom Kamervragen omtrent de kinderopvangtoeslagen⁴ en de informatievoorziening aan de Kamer over Wob-verzoeken⁵ dat aan het verkrijgen van inlichtingen en documenten beperkingen worden gesteld. In dat kader is relevant dat de notitie uit 2002, zoals hierna aan de orde komt, al ingaat op de grenzen aan het feitelijk afdwingen van de inlichtingenplicht.

2. Kabinetsnotitie 2002

2.1 Karakter

De kabinetsnotitie uit 2002 noemt een aantal belangrijke karakteristieken van de inlichtingenplicht van artikel 68 Gw. Zo geeft de notitie weer dat een individueel Kamerlid om inlichtingen kan vragen.⁶ Een Kamermeerderheid beslist echter of met het antwoord van een bewindspersoon genoegzaam wordt genomen. In dat kader merkt de notitie op dat de inlichtingenplicht niet feitelijk kan worden afgedwongen:

"Artikel 68 roept weliswaar een grondwettelijke plicht in het leven voor bewindslieden om de vragen van ieder kamerlid te beantwoorden, maar noch dit artikel, noch enig andere bepaling, biedt een instrument om de informatie ook daadwerkelijk te verkrijgen. Dit geldt niet alleen voor individuele leden, maar ook voor een kamermeerderheid. Immers ook een kamermeerderheid heeft uiteindelijk alleen de mogelijkheid een minister weg te zenden. Daarmee heeft zij de informatie echter niet. Een nieuw aangetreden bewindspersoon of kabinet zal immers zelf weer moeten beoordelen of de gevraagde inlichtingen zullen worden verstrekt. Ook een volgende minister kan de informatie weigeren te verstrekken enzovoort. Wel dient te worden opgemerkt dat de hier geschetste situatie in hoge mate theoretisch is. Desalniettemin is er in dit opzicht een verschil met informatieverstrekking op grond van de Wob, waar degene die op basis

⁴ Zie onder meer de Kamerbrieven van [september](#) (met name het antwoord op vraag 31), [oktober](#) en [november 2019](#) en het [verslag](#) van het algemeen overleg van 25 september 2019 over de Belastingdienst (zie onder meer bladzijde 6, 16, 46, 48, 58 en 62).

⁵ Zie onder meer: [Kamerstukken II 2018/19, 28362, 18](#); [Kamerstukken II 2018/19, 28362, 20](#); [Kamerstukken II 2018/19, 28362, 21](#). Zie in dit kader ook: [Kamerstukken II 2019/20, 31936, 708](#) (Kamerbrief van 16 december 2019 over informatievoorziening bij aandelenaankoop Air France-KLM) en de [antwoorden op Wob-verzoeken](#) van 17 december 2019 over hetzelfde onderwerp.

⁶ [Kamerstukken II 2001/02, 28 362, 2, p. 2-3](#).

*daarvan recht heeft op informatie, via de rechter het verstrekken daarvan kan afdwingen. De Wob is een juridisch instrument in de verhouding tussen burger en bestuursorgaan over de toepassing waarvan in eerste instantie het bestuursorgaan en in laatste instantie de rechter beslist. Artikel 68 Grondwet is een politiek instrument in de verhouding tussen regering en parlement dat wordt beheerst door de vertrouwensregel.”*⁷

Verder bestempelt de notitie de inlichtingenplicht als een passieve plicht, in de zin dat die plicht tot informeren pas bestaat op grond van een verzoek om inlichtingen.⁸ Daarnaast wordt echter ook een actieve plicht tot het verstrekken van inlichtingen aanvaard. Die verplichting is ongeschreven in de ogen van het kabinet en hangt samen met de vertrouwensregel die zonder informatieverschaffing niet kan functioneren.

Ook gaat de notitie in op de vraag of de inlichtingenplicht van artikel 68 Gw zich enkel uitstrekt tot het verstrekken van inlichtingen of ook tot het overleggen van documenten. De notitie vermeldt dat stukken behoren te worden overgelegd, indien de Kamer oordeelt onvoldoende te zijn ingelicht zolang zij de door haar gevraagde stukken niet zelf kent.⁹ De notitie verwijst hierbij ook naar de Wob en geeft aan dat het in het licht van de mogelijkheden die deze wet biedt, ongerijmd zou zijn om slechts inlichtingen en geen documenten te verstrekken op grond van artikel 68 Gw, indien de Kamer daarom vraagt.

2.2 Belang van de staat

Op grond van artikel 68 Gw hoeven slechts die inlichtingen te worden gegeven waarvan het verstrekken niet in strijd is met het belang van de staat. Dit begrip is niet nader gedefinieerd, waardoor er veel verschillende situaties onder kunnen vallen. De notitie uit 2002 noemt een aantal aspecten die hierbij een rol kunnen spelen: eenheid van de Kroon; staatsveiligheid; vertrouwelijkheid van bedrijfsinformatie; bescherming van de persoonlijke levenssfeer; het belang van een strafrechtelijk onderzoek; en persoonlijke beleidsopvattingen in stukken voor intern beraad. Over dit laatste zegt de notitie:

“Op grond van artikel 11 van de Wob worden persoonlijke beleidsopvattingen opgenomen in stukken bestemd voor intern beraad, dat wil zeggen beraad binnen de overheid over een bestuurlijke aangelegenheid, in beginsel niet openbaar gemaakt. Het gaat zowel om beleidsopvattingen van bewindspersonen, ambtenaren en bestuurders als om die van externen die bij het interne beraad zijn betrokken. [...] De bescherming van die beleidsopvattingen houdt verband met het uitgangspunt dat de mogelijkheid moet bestaan om in vertrouwelijke sfeer van gedachten te kunnen wisselen. Het verstrekken van deze opvattingen zal zich in het algemeen niet verdragen met een goed functioneren van de departementen, de ministers en de ministerraad en kan het interne

⁷ [Kamerstukken II 2001/02, 28 362, 2, p. 4.](#)

⁸ [Kamerstukken II 2001/02, 28 362, 2, p. 3.](#)

⁹ [Kamerstukken II 2001/02, 28 362, 2, p. 4.](#)

besluitvormingsproces ernstig verstoren. Voor een goede afweging van alle relevante aspecten is een gedachtewisseling in beslotenheid noodzakelijk, zoals ook de ministerraad in beslotenheid van gedachten wisselt. Persoonlijke beleidsopvattingen in interne stukken, zullen daarom ook wel aan het parlement kunnen worden onthouden, in uiterste instantie met een beroep op het belang van de staat. Onder omstandigheden zal wel informatie kunnen worden verstrekt in geobjectiveerde vorm. Benadrukt wordt dat het parlement wel inzicht dient te krijgen in alle relevante feiten en argumenten die aan het uiteindelijke beleid ten grondslag liggen. Voor zover interne stukken persoonlijke beleidsopvattingen van bewindspersonen bevatten, zal het verstrekken daarvan de eenheid van het regeringsbeleid kunnen aantasten. Aantasting van die eenheid is in het algemeen in strijd met het belang van de staat.”¹⁰

2.3 Verhouding tot de Wob

Ook de verhouding tussen de inlichtingenplicht van artikel 68 Gw en de Wob komt al naar voren in de kabinetsnotitie uit 2002. Die stelt daarover:

"Tussen artikel 68 van de Grondwet en de Wet openbaarheid van bestuur is geen direct verband. Wel kan in het algemeen worden gesteld dat informatie die aan een burger moet worden verstrekt op grond van de Wet openbaarheid van bestuur, niet aan een kamer kan worden onthouden op grond van artikel 68 van de Grondwet. [...] De informatieplicht aan het parlement krachtens de Grondwet reikt kortom in alle gevallen ten minste even ver en soms verder dan de verplichting informatie te verstrekken op grond van de Wet openbaarheid van bestuur.”¹¹

3. Kabinetsnotitie 2016

Zoals gezegd wordt de kabinetsnotitie van 2016 vaak gezien als een bevestiging van de notitie van 2002. Ook die notitie gaat in op de uitzonderingsgrond 'belang van de staat' en de verhouding tussen artikel 68 Gw en de Wob.

3.1 Belang van de staat

Allereerst is van belang hetgeen de notitie uit 2016 schetst rondom de discussie die zich naar aanleiding van de notitie uit 2002 afspeelde. Deze discussie had betrekking op de vraag of er niet een externe instantie aangewezen kon worden die beslist of een minister terecht inlichtingen weigert.¹² In reactie daarop wees de vice-president van de Raad van State erop dat alleen de Kamer zelf kan beslissen of men zich voldoende ingelicht acht.¹³

¹⁰ [Kamerstukken II 2001/02, 28 362, 2, p. 10.](#)

¹¹ [Kamerstukken II 2001/02, 28 362, 2, p. 12.](#)

¹² [Kamerstukken II 2015/16, 28 362, 8, p. 4.](#)

¹³ [Kamerstukken II 2001/02, 28362, 4.](#)

Deze suggestie van een externe instantie is dan ook niet opgevolgd. Wel noemde de vice-president de mogelijkheid om binnen de Kamer een commissie aan te wijzen, die haar in een concreet geval over een geschil adviseert.

Ook de *position papers* van prof. mr. J.A.M.A. (Jacques) Sluysmans en prof. mr. S.A.J. (Solke) Munneke van oktober 2016 gaan in op deze suggestie.¹⁴ Deze papers kwamen tot stand op verzoek van de tijdelijke commissie evaluatie Wet op de parlementaire enquête (TCEWPE) die op 22 februari 2017 haar verslag vaststelde en zijn daarin opgenomen. Een aparte commissie voor toetsing van artikel 68-kwesties is door de tijdelijke commissie niet aanbevolen en deze suggestie is tot op heden niet nader uitgewerkt. Hierbij kan een rol spelen dat het wellicht weinig bevredigend is om een discussie tussen Kamerleden of een Kamercommissie enerzijds en een bewindspersoon anderzijds over het al dan niet verstrekken van informatie over te laten aan een andere commissie. Bovendien bezit een vakcommissie de inhoudelijke expertise rondom het onderwerp dat voorligt.

Verder vermeldt de kabinetsnotitie van 2016, in navolging van die uit 2002, dat in de praktijk slechts zelden een beroep op de uitzonderingsgrond 'het belang van de staat' wordt gedaan.¹⁵ Daaraan staat niet in de weg dat bewindspersonen in voorkomende gevallen in eerste instantie documenten of inlichtingen niet verstrekken, zonder daarbij een uitdrukkelijke weigering uit te spreken of zich te beroepen op het belang van de staat. Het is aan de Kamer om in een (aanvankelijke) weigering te berusten of te volharden in haar verzoek om informatie. De bewindspersoon dient vervolgens het document of de inlichtingen ofwel alsnog te verstrekken, ofwel definitief te weigeren met een beroep op het belang van de staat. In het laatste geval is het aan de Kamer om te beslissen of zij zich voldoende geïnformeerd acht of dat zij de weigering om informatie te verstrekken van dusdanige aard vindt dat toepassing van de vertrouwensregel in beeld komt. Overigens dient een voornemen tot een beroep op het belang van de staat eerst aan de orde te komen in de ministerraad, op grond van een aanwijzing van de minister-president van 23 oktober 1985, zo vermeldden zowel de notitie uit 2002 als die uit 2016.¹⁶

Ook gaat de notitie van 2016 in op het aspect 'intern beraad'. Met een verwijzing naar de notitie uit 2002 merkt de brief uit 2016 daarover op dat "*persoonlijke beleidsopvattingen in interne stukken aan het parlement kunnen worden onthouden*".¹⁷ De notitie vervolgt:

¹⁴ [Kamerstukken II 2016/17, 33812, 4, p. 142 e.v.](#)

¹⁵ [Kamerstukken II 2015/16, 28 362, 8, p. 3.](#)

¹⁶ [Kamerstukken I 1986/87, 19553 \(R 1307\), 118a.](#) De aanwijzing luidt: "De minister of de staatssecretaris die het voornemen heeft een beroep te doen op het verschoningsrecht ex artikel 68 van de Grondwet, stelt dit aan de orde in de ministerraad." Genoemd in: [Kamerstukken II 2001/02, 28 362, 2, p. 3](#); [Kamerstukken II 2015/16, 28 362, 8, p. 3.](#)

¹⁷ [Kamerstukken II 2015/16, 28 362, 8, p. 8.](#)

*"Bij de verantwoordingsplicht van de bewindspersoon hoort dat de argumenten die ten grondslag liggen aan het besluit, de risico's die in kaart zijn gebracht en andere relevante informatie, worden opgenomen in de stukken waarmee het parlement geïnformeerd wordt. [...] Dit betekent dus ook dat de relevante beleidsopvattingen inhoudelijk wel met de Kamer gedeeld worden, alleen op een geobjectiveerde wijze, en zonder te vermelden welke opvattingen door welke ambtenaar of bewindspersoon zijn aangedragen, en wie intern precies welk standpunt heeft ingenomen."*¹⁸

Deze opmerkingen bouwen voort op de notitie uit 2002, waarin staat (zoals hiervoor aangehaald):

*"Onder omstandigheden zal wel informatie kunnen worden verstrekt in geobjectiveerde vorm. Benadrukt wordt dat het parlement wel inzicht dient te krijgen in alle relevante feiten en argumenten die aan het uiteindelijke beleid ten grondslag liggen."*¹⁹

3.2 Verhouding tot de Wob

In navolging van de notitie uit 2002 vermeldt het stuk uit 2016 verder dat de Wob als ondergrens fungeert voor het recht op inlichtingen van Kamerleden.²⁰ Meer in het bijzonder stelt de notitie dat het niet praktisch is om steeds alle documenten die op basis van de Wob verstrekt worden, tegelijk aan de Kamer te zenden, omdat het vaak gaat om documenten met een hoog detailniveau of die voornamelijk informatie bevatten waarover de Kamer (op hoofdlijnen) al beschikt.²¹ Tegelijkertijd erkent de notitie dat niet valt uit te sluiten dat er in het kader van de Wob documenten openbaar worden gemaakt waarin informatie is opgenomen waarover de Kamer nog niet beschikt. Als het gaat om actuele informatie die relevant zou kunnen zijn voor de uitoefening van de taken van de Kamer is het aan de bewindspersoon om, in het kader van diens plicht om de Kamer ook uit eigen beweging te informeren, een afweging te maken of de Kamer gelijktijdig geïnformeerd wordt over de openbaarmaking van deze documenten. De bewindspersoon kan op dat moment ook beslissen of de Kamer breder moet worden geïnformeerd, bijvoorbeeld over de context waarin de documenten tot stand zijn gekomen, of over relevante informatie die niet in de documenten is opgenomen. In dat kader wijst de notitie erop dat ingewilligde Wob-verzoeken online worden gepubliceerd. E-mailattendingen zijn hierbij mogelijk.

4. Brief november 2019

¹⁸ [Kamerstukken II 2015/16, 28 362, 8, p. 8.](#)

¹⁹ [Kamerstukken II 2001/02, 28 362, 2, p. 10.](#)

²⁰ [Kamerstukken II 2015/16, 28 362, 8, p. 2.](#)

²¹ [Kamerstukken II 2015/16, 28 362, 8, p. 5.](#)

4.1 Belang van de staat

In de brief van november 2019 gaat de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uitgebreider in op het weigeren van documenten die zijn opgesteld ten behoeve van intern beraad.²² De minister geeft aan dat het "staand kabinetsbeleid" is om deze stukken geen onderdeel te maken van het debat met de Kamer.²³ De bewindspersoon is immers verantwoordelijk voor al het ambtelijk handelen en moet verantwoording afleggen over het gevoerde beleid. Ambtenaren moeten hun minister in vrijheid kunnen adviseren, zodat alle argumenten voor en tegen kunnen worden uitgewisseld en er zo nodig tegenspraak kan worden geleverd. De notitie vermeldt verder:

*"Weliswaar worden dergelijke documenten een enkele keer – in gelakte of vertrouwelijke vorm – aan de Kamer verstrekt. Het gaat daarbij echter om uitzonderlijke gevallen, die niets afdoen aan het belang van de bescherming van het intern beraad en van het feit dat in het Nederlandse staatsbestel de Minister verantwoording aflegt aan de Kamer. Het verstrekken van stukken die zien op intern beraad staat het goed functioneren van de departementen, bewindspersonen en ministerraad in de weg. Alleen door de vertrouwelijkheid van intern beraad te beschermen kan worden geborgd dat besluitvorming optimaal kan plaatsvinden. Het is vervolgens aan de Minister om verantwoording af te leggen aan de Kamer over het (in)genomen standpunt of besluit, de argumenten die daaraan ten grondslag liggen en andere relevante informatie."*²⁴

Prof. mr. W.J.M. (Wim) Voermans, een van de deskundigen die in dit geval om een paper is gevraagd, ziet hierin een afwijkende lijn ten opzichte van de eerdere notities uit 2002 en 2016.²⁵ De meest recente brief stelt dat het kabinetsbeleid is om stukken die het intern beraad betreffen niet met de Kamer te delen, terwijl, zo meent Voermans, uit de notities uit 2002 en 2016 voortvloeit dat het intern beraad een mogelijke reden kan zijn om zulke informatie niet aan de Kamer te verschaffen. Voermans stelt: "Dat betekende niet dat de Kamer nooit informatie over de ambtelijke of externe werkelijkheid of beleidsvorming 'achter' een minister zou mogen verlangen".

Uit het aangehaalde citaat uit de notitie van 2002 in par 2.2 hierboven blijkt dat die notitie stelde dat stukken die persoonlijke beleidsopvattingen bevatten en bestemd zijn voor intern beraad in beginsel niet verstrekt worden. Ook in 2002 was het uitgangspunt daarmee dat stukken omtrent het intern beraad in principe niet verstrekt worden. Dat de meest recente brief over artikel 68 Gw nu stelt dat het kabinetsbeleid is om deze stukken niet aan de Kamer te verstrekken, lijkt inhoudelijk geen ander beleid in te zetten.

²² [Kamerstukken II 2019/20, 28362, 23.](#)

²³ [Kamerstukken II 2019/20, 28362, 23, p. 2.](#)

²⁴ [Kamerstukken II 2019/20, 28362, 23, p. 3.](#)

²⁵ Zie: [Het informatiebeleid van dit kabinet is ongrondwettelijk](#), de Volkskrant, 17 december 2019.

Uit de notitie van 2002 bleek al dat de informatie zelf in geobjectieerde vorm verstrekt kan worden en dat het parlement inzicht dient te krijgen in alle relevante feiten en argumenten die aan het uiteindelijke beleid ten grondslag liggen. Ook de notitie uit 2016 geeft aan dat relevante beleidsopvattingen inhoudelijk wel met de Kamer gedeeld worden, alleen op geobjectieerde wijze. Uit de brief van 2019 blijkt bovendien dat in bijzondere gevallen de stukken toch, al dan niet in gelakte of vertrouwelijke vorm, kunnen worden verstrekt aan de Kamer. Concluderend is het beeld dat uit de brieven van 2002, 2016 en 2019 naar voren komt in grote lijnen hetzelfde: het uitgangspunt is dat stukken omtrent intern beraad in beginsel niet verstrekt worden vanwege bescherming van de vertrouwelijkheid van de ambtelijke advisering aan bewindspersonen, maar beleidsopvattingen kunnen in geobjectieerde vorm met de Kamer worden gedeeld en in bijzondere gevallen kunnen stukken zelf, al dan niet in gelakte of vertrouwelijke vorm, worden verstrekt.

4.2 Verhouding tot de Wob

Verder informeert de brief, in navolging van eerdere correspondentie tussen de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris van Financiën enerzijds en de Kamer anderzijds,²⁶ de Kamer over het kabinetsbeleid bij een samenloop tussen Wob-verzoeken en het parlementaire verzoek om inlichtingen. De brief vermeldt hierover:

*"Het huidige kabinetsbeleid houdt in dat als bij de behandeling van een Wob-verzoek in de veelheid van documenten voor de Kamer relevante feiten naar boven komen, het aangewezen is dat de Kamer daarover gelijktijdig door de bewindspersoon wordt geïnformeerd."*²⁷

Eerdere correspondentie tussen Kamer en regering omschreef dit als volgt:

*"Als het informatie betreft die relevant wordt geacht voor de Kamer – bijvoorbeeld als het een onderwerp is dat eerder aan de orde was in een debat of Kamervragen – wordt de Kamer gelijktijdig met het versturen van een antwoord op het Wob-verzoek daarop geattendeerd."*²⁸

Het verstrekken van alle informatie die op grond van de Wob is opgevraagd aan de Kamer wordt niet werkbaar genoemd.²⁹ De minister verwijst daarbij naar de constatering van de stuurgroep die tussen 2007 en 2009 de parlementaire zelfreflectie van de Tweede Kamer begeleidde dat *"de Kamer heel veel informatie van de regering krijgt en door de*

²⁶ Zie met name: [Kamerstukken II 2018/19, 28362, 20](#); [Kamerstukken II 2018/19, 28362, 21](#).

²⁷ [Kamerstukken II 2019/20, 28362, 23, p. 3](#).

²⁸ [Kamerstukken II 2018/19, 28362, 21, p. 3](#).

²⁹ [Kamerstukken II 2019/20, 28362, 23, p. 3](#).

regering met enige regelmaat zelfs overladen wordt met informatie".³⁰ Uit de beantwoording van Kamervragen blijkt dat het per jaar voor alle departementen tezamen om ongeveer 1400 WOB-verzoeken gaat.³¹ Hoeveel van die verzoeken zijn afgewezen, houden de departementen niet bij. De inschatting is dat het bij integrale afwijzingen slechts om een fractie gaat.

5. Conclusie

De drie opvolgende notities en brieven over de inlichtingenplicht gaan alle in op twee thema's: het belang van de staat als uitzonderingsgrond en de verhouding tot de Wob. De meer recente stukken specificeren het kader dat de notitie uit 2002 al bood.

Die notitie uit 2002 vermeldde al het beschermen van persoonlijke beleidsopvattingen in stukken voor intern beraad als reden om bepaalde informatie in beginsel niet met de Kamer te delen. De daarop volgende kabinetsnotities over dit onderwerp verwijzen hiernaar en lijken op dit punt geen inhoudelijke beleidswijzigingen te beogen. Dit doet overigens niet af aan de verantwoordingsplicht van de minister ten opzichte van de Kamer, zoals de brief uit 2019 expliciet benoemt. De minister is verantwoordelijk voor het gevoerde beleid, op basis van de interne beraadslagingen die hebben plaatsgevonden.

Ook vermeldde de notitie uit 2002 al dat de informatieplicht van artikel 68 Gw minstens zo ver reikt als de plicht tot informatieverstrekking op grond van de Wob. Op het moment dat informatie openbaar wordt via een Wob-verzoek, is het aan een bewindspersoon te bezien of diezelfde informatie tegelijkertijd ook naar de Kamer moet worden gezonden.

Alleen de Kamer zelf kan oordelen over de manier waarop bewindspersonen omgaan met de inlichtingenplicht van artikel 68 Gw. De notitie uit 2002 ging al in op de feitelijke grenzen aan het afdwingen van de inlichtingenplicht: weigert een minister inlichtingen te verstrekken, dan heeft de Kamer enkel het instrument van de vertrouwensregel als 'sanctie' in haar gereedschapskist. Hiermee zijn de inlichtingen zelf echter nog niet boven tafel. Bovendien is dit een zwaar middel, dat de Kamer niet te snel zal willen inzetten.

Praktisch komt dan ook veel aan op de vastberadenheid van Kamerleden, die voor de uitoefening van hun controlerende taak dienen door te vragen bij ontwijkende antwoorden van bewindspersonen. Ook kunnen Kamerleden in dat geval bij een bewindspersoon informeren of hij/zij een beroep doet op de uitzonderingsgrond het belang van de staat. Nu gebeurt dat immers niet vaak expliciet, terwijl de Kamer wel de indruk heeft dat bewindspersonen geregeld in eerste instantie inlichtingen niet verstrekken. Op die manier kan beter worden geregistreerd hoe vaak (en met welke

³⁰ [Kamerstukken II 2008/09, 31845, 2/3, p. 45](#). Zie ook: [Kamerstukken II 2015/16, 28 362, 8, p. 6](#).

³¹ [Kamerstukken II 2018/19, 28362, 21, p. 2](#).

redenen) informatie niet wordt verstrekt. Tot slot kunnen Kamerleden overwegen om op grond van artikel 68 Gw zelf documenten bij bewindspersonen op te vragen. De notitie uit 2002 gaf al aan dat de inlichtingenplicht niet alleen uitstrekt tot het vragen om inlichtingen, maar ook tot het opvragen van documenten. Heeft de Kamer de indruk dat (nog) niet alle informatie boven tafel is, dan kan het zelf doorspitten van documenten mogelijk een oplossing bieden voor dat soort gevallen. Feit blijft echter dat, hoewel uit de inlichtingenplicht voor bewindspersonen een individueel recht voor Kamerleden voortvloeit om om inlichtingen te vragen, een individueel Kamerlid afhankelijk is van de Kamermeerderheid om daaraan eventueel politieke gevolgen te verbinden en dat het afdwingen van de inlichtingenplicht bij een weigering van een bewindspersoon aan grenzen gebonden is.